

tehtni vzrok, so sklenili, da ne pojdejo v dež. zbor. Tem povodom je prišlo do razpora mej Čehi in mej vlado. Dosedanji namestnik dež. maršala dr. Werunsky je namreč odstopil. Vlada je prisiljena, imenovati na njegovo mesto Čeha. Češki klub zahteva, naj vlada imenuje praškega župana dr. Podlipnega, toda vlada tega neče storiti, ker Podlipnega Nemci ne marajo. Imenovati hoče posl. Wohanka, a če ne sprejme, nečega Čeha dr. Zaska, kateri ne pripada nobenemu klubu. — V šlezijemskem deželnem zboru so Nemci takoj v prvi seji sprejeli oster protest proti jezikovnim naredbam, katere je vlada izdala za Šlezijo.

Položaj. — Slovanski listi soglašajo, da je politični položaj nakrat postal jako kritičen. „Národní Listi“ trde, da je grof Thun dobil od cesarja ultimatum: ali naj Nemce pomiri, ali naj odstopi. Kakor vse kaže, bomo že prav v kratkem imeli priliko spoznati, katera teh eventualnosti se izpolni.

Thunov načrt. — Ministerski predsednik grof Thun je storil nov poskus, da zadovolji Nemce. Sestavil je nov načrt jezikovnega zakona. S tem načrtom se razdeli češka na tri skupine: v samočeške, samonemške in jezikovno mešane okraje. Čehi niso zadovoljni, a Nemci odklanjajo to ponudbo, dasi je grof Thun s tem načrtom pripravljen izpolniti to isto, kar oni sami zahtevajo. Vlada hoče svoj načrt uveljaviti s § 14. in po zasedanju dež. zborov sklicati državni zbor, da ga odobri. Thun je bil te dni osebno v Pragi, in je Nemcem in Čehom prigovarjal, naj se udajo, a brez vspeha.

Ogerska. — V ogerskem državnem zboru vlada mir. Zbornica je novemu ministerstvu brez vseh težav dovolila budgetni provizorij in zakon o rekrutih,

Italija in Kitajska — Po vzgledu Rusije, Angleške, Francije in Nemčije je tudi Italija zahtevala od Kitajske, naj jej odstopi jeden pristan, kar pa je Kitajska dvakrat zapoved odločno odklonila, tako da utegne mej njo in Italijo priti do konflikta.

Narodno politične zahteve nemške opozicije. — Dunajski liberalni listi vedo poročati, da so poročila o narodno-političnih nemških strank za posamne kronovine po večini že izgotovljena. Referat za Češko in Moravsko je osrednji komisiji že predložen, baron Schwegel je že tudi dovršil svoje poročilo o neznosnih krivicah, ki se gode Nemcem na slovenski zemlji, končno so tudi Tiroinci ter Nemci v Šleziji že sestavili glavne točke svojih zahtev. Neizgotovljeni sta le še poročila o koroških in štajerskih razmerah, najbrže radi tega, ker preti v teh dveh kronovinah nemštvu največja nevarnost. Vendar upa osrednji odbor, da bode že v kratkem pripravljeno vse gradivo, tako da se bodo prve dni aprila sešli lahko vsi zaupniki nemških opozicijskih strank na Dunaju ter na podlagi posamnih poročil sestavili glavno spomenico na vlado, katera spomenica bo veljala ob enem tudi za program združene opozicije.

Nova pomnožitev velikonemške in francoske armade. — Zvezna komisija velikonemškega drž. zbora je sprejela predlog centra, da se pomnoži stalna vojska v miru do leta 1903, tako da bode štela 495.000 mož, kavalerija bo imela 465 eskadron. — V francoski zbornici se vrši sedaj generalna debata o vojnem proračunu. Vojni budget je dosegel velikansko višino 875 milijonov frankov, a se bodo ti izdatki še povišali. Vojni minister je naznanil, da dobi vojska nove puške.

Srbija pomnoži svojo vojsko. — Za velevlastmi je prišla sedaj še Srbija, ki pomnoži število svojih vojaških polkov ter izvrši nekaj potrebnih reform. Kralj Aleksander je odredil, da se število bataljonov vsakega pešpolka za dva pomnoži, tako da bo imel odslej vsak pešpolk štiri bataljone. Gardni pešpolki se spremene v navadne polke. Bataljoni dobe odslej tekoče številke od 1 — 60 ter se bodo imenovali s svojo šte-

vilko in ne več z imenom posestnika. Tudi več personalnih sprememb se je izvršilo.

Afera Šadovsky — Milan. Ruski poslanik v Belemgradu je zapustil svoje mesto, ker ni bil povabljen na galadinè na srbskem dvoru. Poroča se, da je vzrok vsej aferi razkralj Milan, katerega je Šadovsky po naročilu ruske vlade do cela ignoriral. Razkralj Milan ima kot vrhovni poveljnik srbske armade na dvoru veleugledno stališče ter je pri sprejemih diplomatskih korov vedno prisoten. Šadovsky pa je Milana dosledno preziral, tako da se je moral razkralj končno umakniti v Niš, da ne bi prišlo do popolnega razkola. Pri zadnjih slovesnostih o priliki obletnice, odkar je Srbija kraljestvo, pa je moral priti Milan iz Niša v Beligrad ter je bil seveda tudi pri vseh sprejemih. Po odredbi kralja Aleksandra Šadovsky ni bil povabljen na dinè, ker se je bal, da se pripeti mej očetom in poslanikom škandal. Šadovsky pa je zato vladi takoj naznanil, da smatra to postopanje za očitno žalitev ter da bode odpotoval. Šadovsky je tudi ministerskega predsednika, dr. Gjorgjevića, dosledno ignoriral ter baje niti pozdravljaj ni. Kralj Aleksander je moral večkrat miriti Gjorgjevića in Milana radi vedenja Šadovskega, ki pa se je vedel tako, kakor mu je bilo naročeno od ruske vlade. Napetost mej Srbijo in Rusijo je očitna; provzročila pa sta jo Milan in Gjorgjevič s svojimi maločastnimi čini proti opoziciji, kraljici Nataliji in proti Črnigori.

Obrtnija.

Nekatere posebnosti slovanskih stavb.

Iz knjige »Stavbeni črteži s proračuni«, izdalo »Pedagogiško društvo« v Krškem.

Glavni značaj slovanske kmetske hiše je ta, da ima vhod vedno na daljši strani. Veža je na sredi, na zadnjem koncu veže je v kotu ognjišče, dalje pa vhod v hlev. Na levo iz veže pa pridemo v stanico, ki je s spalnico v zvezi; na desni strani veže je pa skedenj. Vse to je navadno pod jedno streho. Slovanski stavbar se je ravnal torej že v pamtiveku nekako po Levstikovih besedah:

«Poleg hiše hlev i staje,
Blizo dvora stog i pòd,
Da si v zimi pokladajé
H krmi skratimo dohòd.»

Take hiše so bile v navadi pri polabskih Slovanih, najdemo jih še sedaj pri lužičkih Srbih, na Češkem, pa tudi v bližini Berlina, kar posebno dokazuje, da so tu nekdanj bivali Slovani. Ob reki Spree najdemo še sedaj ostanke Slovanov, t. j. Vende. Ti imajo svoje posebne hiše na branah iz kolov in sestavljene iz na pol obtesanih hlodov, visoke strehe so krite z bičjem.

Podobno notranjo razdelitev imajo hiše semtrtje na Hrvaškem. Tako na pr. ima kmetska hiša v vasi Ravni gori, ker je postavljena v breg, — spodaj hleve, sezidane iz lomljenega kamenja, nad hlevnimi vratmi je narejen balkon, na katerega pridemo od zunaj po samostojnih stopnicah. Z balkona je vhod v prostorno vežo, kjer stoji na sredi pri steni ognjišče, poleg ognjišča se kuri peč. Na levo iz veže se gre v sobo in čumnato, na desno pa je žitnica in senica (svisli). Nasproti od balkona so v veži narejene stopnice v klet in hlev. Strop imata samo

soba in čumnata in sicer zbit iz desk. Streha je krita z deščicami (sklodicami). Gornje stene so narejene iz hlodov. Soba navadno ni pobeljena. Ognjišče je na dveh stenah obzidano ter zgoraj obokano, dimnika ni. Peč je lončena in velika, v njej se peče kruh, okoli nje narejene so klopi. Okna so srednje velikosti. Nad balkonom je streha podaljšana tako, da pokriva tudi stopnice in da varuje pred dežjem drva, ki so ob zidu zložena.

Jednake hiše vidimo tudi v Bosni toda z razločkom, da imajo navadno lepšo zunanost, kakor na Hrvaškem.

Hiše v Dalmaciji so večinoma italijanskega ali prav za prav rimljanskega vira ter so navadno kamnite brez ometa. Take hiše vidimo tudi v Istri, in celo na Notranjskem.

Na Štajerskem najdemo še pogostoma hiše, ki spominjajo na prvotni slovanski vir. Rusinske hiše v Galiciji in Bukovini pa kažejo francoski, torej nemški vir. Njih posebnost je le ta, da so navadno pletene iz vrb in krite s slamo.

Na Ruskem ločimo posebno dvoje vrst stavb, to so maloruske in velikoruske.

Maloruske hiše so jako snažne in nikdar zakajene. Stene so navadno spletene ter znotraj in zunaj z glino zamazane in pobeljene. Tla so iz ilovčnega naboja (ješterleha), stene so ozaljšane z ornamentami, katere gospodinje same sestavljajo, in sicer jako okusno; ravno tako umetne so vezenine, s katerimi okrasijo bangerje pri durih. — V hiši imajo vežo, sobo in čumnato. Vrata so nizka ter imajo navadno jako umetno leseno zaporo. Okna so majhna in večinoma proti jugu obrnjena. Peč je v kotu za vratmi, okoli so klopi. Poleg vrat vidimo umetno izdelano polico za sklede. Da se mokrota lažje odceja, stoji hiša navadno nekoliko višje, kakor dvorišče. Na severni strani so hiše zaradi mraza pogostoma s prstjo nasute in s slamo ali s bičjem umetno pokrite. Hiša, akoravno narejena iz vrb in ilovice, spominja popolnoma na lesene hlodne stavbe.

Velikoruske hiše so podobne maloruskim, toda navadno so popolnoma lesene in nekoliko večje. Obrnjene so s koncem proti cesti tako, da je vhod v vežo iz dvorišča. Streha je krita z deskami. Na strehi je navadno kaka lesena konjska glava ali gos, kateri se pripisuje moč hišnega varuha. Veža je navadno jako prostorna, v kateri posebno po zimi opravljajo razna domača dela, po leti pa tudi spé v veži. Peči so tudi v kotu pri vratih. Pred vežo postavijo navadno umetno izdelano lopo, na strehi vidimo razna okrasja.

Podobne stavbe vidimo tudi pri Jugoslovanih in Poljaki.

Slog kamnitih ruskih stavb kaže popolnoma posnemanje lesenih stavb.

Ohranitev rokodelstva.

(Dopis iz Nemčije.)

Nemška država je začela uprav velikansko akcijo v ohranitev rokodelstva, katera je v posebni nevarnosti od leta 1870/71, torej od tistega časa, kar se je v gospodarskem življenju Nemčije začela nova doba. Združili so se najrazličnejši faktorji, da ohranijo in ubranijo staro davno in častivredno rokodelstvo, ki je bilo osem sto let zavetišče meščanske kreposti in delavnosti, ter si je za vse gospodarsko, kulturno in politično napredovanje človeštva pridobilo necenljivih zaslug.

Za ohranitev rokodelstva so se zavzeli: država, ki je po različnih enketah dognala potrebe rokodelstva in z ustanovitvijo strokovnih šol in drugih izobraževalnih zavodov, z raznimi zakoni in naredbami ter končno z organizacijskim zakonom iz l. 1897. zasnovala rokodelstvu novo javnopravno podlago in zaslombo;

Znanstvo, ki je vprašanje o pomenu rokodelstva v kulturnem, gospodarskem, socialnem in političnem oziru vsestransko razjasnilo in pokazalo pot, po kateri je hoditi pri obrambi rokodelstva in določitvi njegove pozicije v socialnem in ekonomičnem ustroju;

Duhovščina, ki je zlasti v društvih, namenjenih poduku in vzgoji rokodelskih vajencev, premnogo storila za nravno povzdigo rokodelskega naraščaja;

Časopisje, ki je v brezštevilnih razpravah zastopalo rokodelstvu potrebne reforme;

Javno mnenje, ki je v društvih, na shodih in v parlamentih se zavzemalo za obrambo rokodelstva;

Tehnika, katera se je brez tanka trudila, da omogoči tudi rokodelstvu vporabo tistih prirodnih sil, vsled katerih se je veleindustriji v polpretekli dobi posrečilo, prehiteti vse druge produkcijske načine, kar je v prvi vrsti prouzročilo hitro propadanje rokodelstva;

Nacijonalna ekonomija, katera se je prizadevala, zaslediti obliko take združitve posamičnih rokodelcev, da se v njih rokodelci jedne in iste stroke zjedinijo na skupno delovanje, na drugi strani pa se tem zadržam zagotovi vsa tista izvedenost, okretnost, podjetnost in prevdarnost, katera povspešuje razvoj veleindustrijskih podjetnikov.

Pravična sodba prihodnosti bo sedanji dobi morala priznati, da so se v Nemčiji združile vse duševne, socialne, politične in materijalne sile, da zagotove srečno rešitev rokodelskega vprašanja.

* * *

Odkar je rokodelstvo primorano, da svoje izdelke samo v odprtih štacunah na drobno prodaja, ima dva velika nasprotnika, katera podkopavata stebre njegovega obstanka, veliko industrijo in na veliko urejene detailne trgovine, ki se navadno imenujejo bazarji.